bu ülkelerin siyasal bir müttefikidir de. Körfezin bu «huzursuz» yapısı içinde güçlü İran ordusu, Türkiye'den daha fazla kullanışlıdır. Üstelik her ikisinin de yönetim tarzları aynı iken, aynı «sosyal» tehdit etrafında birleşmeleri daha kolaydır. Sanırız bu yüzden, İran ve Türkiye ilişkilerinin rekabete değil de uzlaşmaya dönük olmasını isteyen Arap yarımadası ülkeleri, «İslâm Dünyası»nın şu yukardaki siyasal-toplumsal gerekçelerinin gerçeği üzerinde kurulmasını tercih ederler. Dolarlarını seferber edecekleri ekonomik ilişkilerin böylesi bir «İslâm ruhu»na iyice hizmet edeceğine inanıyorlarsa, elbette bir «İslâm Dünyası» kuracaklardır. ■

5. sayımızda «Şanlı Haziran» isimli şiirini yayınladığımız Erol Çankaya'nın, bu şiir üzerine oduğunu sandığımız eleştirilere, yorumlara karşı bize yazdığı mektubun cevap bölümünü iletiyoruz.

«ÇILGINLIKTAN ÖLEN»

Geçtiğimiz olaylarda ilginç açık oturumlarından biri «Çağdaş Dünya ve Türk Şiri» üstüne olanıydı. (Milliyet, 13 VII 1975) Artık neredeyse «resmî» açık oturumculardan olan B. Necatigil, M. Kaplan, İ. Berk, C. Süreyya gibilerinin «mahut» düşüncelerini dönüp dolaşıp türlü kılıklarda tekrar ortaya döktükleri bir «düşünenlerin forumu»nda sunulan şeyler şunu ortaya koymağa yaradı: Tartışılan konu üzerinde katılanların düşüncelerinin hesapsız-artniyetsiz ortaya konması demek olan açık oturum anlayışı giderek —çok zaman— katılanların kendi yanlışlarının savunuculuklarını yaptıkları, kendi subjektif niyetlerini objektif ilkelere rağmen gerçekleştirmeye ve geçmişlerini temize çıkarmağa çalıştıkları «kürsü»ler oluyor. Milliyet'te bir zaman önce aynı kişilerin katıldıkları bir açık oturumda da bu görülmüştü, şimdikinde de durum farklı değil. Mehmet Kaplan yine bilinen zekâsıyla kapitalizmin «yabancılaşma» sorununu salt insan-makina çelişkisi, insanın makina karşısındaki dramı olarak koyuyor. Kaplan üzerinde fazlaca durmaya gerek görmeden O'nun insan-makina olarak aldığı çelişkinin aslında, üretim araçlarına sahip olmayan kişinin ürettiğine dışlaşması olarak görülmesi gerektiğini söyliyelim. İlhan Berk'in, Kaplan'a cevap verirken sorunu «yabancılaşma» kavramıyla açıklamaya çalıştığını ve sınıfsal yorumunda derinleşemediğini de belirtmek gerekiyor. Buradan hareket le, asıl sorun «madde fetişizmi»dir. diyebiliriz. Sorun, Kaplan'ın gösterdiği gibi makinasal değil sınıfsal bir sorundur; kendi ürettiğinin dışında kalan, ürettiğini fetişleştiren sömürülen işçinin sorunudur. Doğaldır ki biz Kaplan'dan böyle bir yargı beklemiyoruz. O elbette ki soruna «makina beynelmilliyeti adetâ millî şahsiyeti ortadan kaldırır gibi oluyor. Fakat bu bir zaruret..» biçiminde yaklaşıp çözümü «milletlerin kendi şahsiyetlerini.. muhafaza etmelerinde» görecektir.. Varsın görsün!..

Kaplan dışındaki açık oturumculardan olan üç şair ise kendi şiirlerini kurtarmanın, iflaslarını gözden kaçırabilmenin telaşı içerisindedirler. Behçet Necatigil, «doğa kirlenmesi gibi... çağdaş teknolojinin bir anlamda ruhu kirlettiğinden» sözetmekte, «ruhun belirli maddelere olan isyanını» örnek vererek son söz olarak «her şiirin millî damgasını asla yitiremiyeceği» yargısına ulaşmaktadır. İlhan Berk'e göre «İthal çağımızı kapattık, ihraç çağımızı yaşıyoruz.» İlhan Berk'in söylediği ilginç sözlerden biri de şu: «Bugün on yıl önceki gibi şiirdeki kopuştan söz etmiyorsak, bu bilinci taşıdığımızdandır» Evet, bugün elbette yoktur ama bunu on yıl önceki gibi bir kopuş sağlayan herhalde Berk ve «yenicileri» değil bütün ayakoyunlarına karşın dürüst ve namuslu kalmayı beceren soy şairlerin direnen yürekleridir. Devran dönmüş yanlışlar doğrular ortaya çıkmıştır. İşte Berk ve gibileri bu nedenle telaş içerisinde geçmişine sünger çekme savaşını vermektedir. İşte bu nedenle kafa bulandırıp parsa toplama isteklerindedirler.

Cemal Süreya'nın tavrı ise daha ilginç oldu. O açıkoturumda söylediği şeyleri daha sonra yazdı da. Cumhuriyet'in Sanat Sayfası'nda dergilerdeki şiirleri eleştiren kimliği bilinmez (!) «K.» ise Süreya'yı alıntılıyarak aynı anlayışın savunuculuğunu yapıyordu.

Cemal Süreya'nın dediklerini kısaca özetleyecek olursak; Artık dünyada sanatta, özellikle şiirde büyük ulus-küçük ulus farkı kalmamıştır. Dünya iyice küçülmüş, bir yerde bazı sorunlar ve koşullar içine girmiştir. Ancak Süreya bir paragraf sonra da konuşabiliyor: «.. evrensele açılmak,.. ancak ulusal planda sanatımızla bir varlık haline gelerek olabilir, Evrensele ancak ulusallaşma süreci içinden geçerek gidebiliriz.» Yeni şiir için de şunları söylüvordu Cemal Süreyya: «Uzun şiire bu kadar sık rastlanması insana acaba şiirden kopmuş yeni bir sanat karşısında mıyız?» sorusunu düşündürüyor.. Günümüzün Türk şiiri, eleştiren bir şiirdir. Özellikle toplumsal eleştiri yapmakta, hayatı ve dünyayı değiştirmek istemektedir. Ancak şiirin görevi olarak sadece bu görüldüğü için genç şairler bir yer-

de şiirin bazı zenginliklerini kullanamamaktadırlar.»
Lenin «... Dönek Kautsky»de her geçen günle doğruluğu bir kez daha 'ispatlanan marksizme açıkça karşı çıkmaya cesaret edemiyen burjuvazinin «ikiyüzlülükle» savaştığını yazar. «.. marksizme açıkça karşı çıkılamıyor ama onu safsata ile etkisiz hale getirerek ve burjuvazi için zararsız kutsal bir 'ikon' biçimine sokarak, marksizm kabul ediliyormuş gibi davranılıyor» Cemal Süreya, politik polandaki bu arkadan vurmaların edebî düzeydeki prototipidir. Devrimci şiirin karşı durulamaz gelişimi karşısında eski günlerine sünger çekme telaşı içersindedirler. Şiirin «sabah kahvaltısındaki mutluluklarla» oyalanmak demek olmadığının herkesçe bilinmesi karşısında bocalamakta mızmızlanıp, «büyük temalara yöneliyor» küçümsemeleri içersinde «şiirin özgürlüğü, daha önemlisi bin yıllık çılgınlığı» yokolmakta diye çırpınmaktadır. Hani dili varsa «şiirin özgürlüğü» diye diye tekrar «sanata bağlanma» tartışması açıp «hür dünya» edebiyatına girecek gibidir.
Cemal Süreya, Cumhuriyet'teki «Genç İrisi» yazısında kimi vurgulamak istiyor, açıklasaydı iyi olurdu sanıyorum. «Onaltı yaşını bitirmiş her Türk'ün şiir üstüne bir söylev çekmesi her zaman mümkündür» gibi bilimsel (!) yargılarla şiir konularına eğilmek, ciddiyetle pek bağdaşır gibi gelmedi bana; bunu belirtmem gerekiyor. Ya o, «sanat dergilerinin şairler tarafından çıkarıldığı ilkesi»!.. Süreya yazısında şiirlerin son zamanlarda uzun yazılmasında «şekvacı» görünüyor. O'na göre «uzun şiir büyük ve ayrı bir yapıdır. Ayakta kalabilmesi için onu çekip götüren bir öykü.. gerek.. Oysa günümüzde yazılan uzun şiirlerin çoğunda kırpılmamış birleştirilmiş ya da çoğaltılmış kısa şiirlerin havasına tanık oluyoruz.»
Günümüzde herkes tarafından bilinen bir gerçek var. Şiir gittikçe yoğunlaşmakta, şairin bireysel kaosundan çıkarak dünyanın nabzına doğru eğilmekte bu çizgi içersinde gelişirken de gerektiğinde soluklanarak uzun bir yapıya kavuşmaktadır. İşte sorun burada başlamaktadır zaten: Birkaç kelimelik anlaşılmaz şeyleri, «kahvaltı mutluluklarını», «mimar» fantazilerini yazarak özlü şair katına yükselebilmişlerin «şair»liklerinin ne kadar su götürür olduğu anlaşılmaktadır artık. Devrimci şiir soluğuyla dünyaya açılıp ulaştıkça kendi cılız yüreklerinin nefesleriyle can çekişen şairler de bundan telaş duymaktadırlar, gocunmaktadırlar. «Özgürlüğün geldiği gün ölmek yasak» gibilerinden iki dizelik özenti şiirler yazanların bu korkuları ve devrimci şiirden kuşkuya düşmelerinin nedeni bilinmez değildir zaten. Onlar elbette geçmişlerinin telaşını, ağır yükünü duyacaklar, ortalığı bulandırmak isteyeceklerdir. Elbette ki «kuyumcu» şiirine yanaşmayıp büyük denizlere açılmayı yeğliyecekler karşısında «şiirin özgürlüğü» gidiyor, «bin yıllık çılgınlığı» (neyse o!) kayboluyor diyeceklerdir. Onlar elbette doğrudan karşı çıkmaya cesaret edemedikleri devrimci şiirin karşısına böylesi mızmızlanmalarla «genç irisi» ve «büyük temalar» küçümsemeleriyle karşı çıkacaklar, «şiir düzyazıya feda ediliyor» diyeceklerdir. Ama sormak gerekir: Devrimci şairlerin, «genç iri»lerinin yazdıkları düzyazı, şiirselliği-çılgınlığı kaybolmuş şeyler de, bu mısra mı şiirsel?: «Dardırlar da söz, aramızda, çekecek kulanarak işlemde bulunmak gerekir.» Yoksa, «Bir çoban mevsimini, geçirmek için saçının billurundan bütün bir gün derin sular kolladı» gibisinden şeyler mi «sıkışma»ya gitmeyen «şiirsel gerilimli» mısralar?
Varsın Cemal Süreya, şiiri «büyülü an» olarak kabul etsin, «bin yıllık çılgınlıklar» arasın. O, şiiri aptallaştıran bir tehlike görüyormuş bugünkü yönelişte. Ama öncelikle şunu da kavraması gerekiyor: Günümüzün devrimci genç şairi bu türden ince hesapların farkına varamıyacak yeteneksizlikte değildir. Bu nedenle, bu ince hesaplı tavırlarda genç şairleri görmüyorum ben, O genç şairler ki büyük denizlere hazırlanıyorlar, çoktan öğrendiler yalakta boğulmamayı!..

EROL ÇANKAYA

Can Yücel
BİR SİYASİNİN ŞİİRLERİ
KONUK YAYINLARI
P.K. 749 İstanbul